

УДК 330.3:316.42

Сова А.В.¹

¹ студ. гр. ФФО 2-9 Державного торговельно-економічного університету

СОЦІОЕКОНОМІКА В ПАРАДИГМІ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Феноменом ХХІ століття є формування та розвиток глобальної економіки, ключову роль у розвитку якої відіграють людські ресурси, знання й творчість, інформаційно-інтелектуальні технології, де активний індивід генерує енергію прогресу. Спостерігається посилення конкуренції між державами на товарних ринках, ринку капіталів і ринку праці, трансформація макроекономічного середовища на принципах постіндустріального суспільства. Відчутним є посилення впливу структурних змін: зближення національних економік, вихід нових країн на зовнішні ринки через збільшення обсягів виробництва, рівня зайнятості та валових доходів на душу населення, в той час як інші регіони світу потерпають від голоду.

За сучасних соціально-економічних умов характерними рисами розвитку глобальної економіки є [1]:

- поява нової моделі господарювання з більш швидкими темпами економічного зростання у країнах, що розвиваються;
- поглиблення системних криз в світовій економіці загалом;
- структурна трансформація національних економік внаслідок адаптації до змін глобального попиту;
- уповільнення процесів накопичення капіталу в окремих регіонах;
- розвиток інституцій з високим рівнем контролю над ринками основних факторів виробництва;
- зростання значення соціальних інвестицій та розвитку людського капіталу як основи інноваційної економіки тощо.

Важливого значення набуває вивчення механізму впливу економіки на динаміку соціальних процесів і зворотного впливу соціального фактора на розвиток економіки. Соціальна економіка постає як особливий тип господарювання, за якого ефективні ринкові механізми поєднуються з фокусом на суспільні потреби, соціальну справедливість та підвищення добробуту населення. Вона ґрунтується на пріоритеті соціальних цінностей над виключно економічними вигодами та сприяє збалансованому розвитку суспільства на макрорівні. Тоді як рівноправність, інклюзивність та прозорість у робочих процесах стають основою для підвищення креативності та залученості трудового колективу на мікрорівні [2].

Соціальні критерії сталого розвитку країн світу охоплюють різні сфери суспільного буття та життєдіяльності населення. Загальними тенденціями соціалізації економіки є: транснаціоналізація, регіоналізація,

інституціоналізація, екологізація, діджиталізація, інноватизація. В умовах суспільно-політичної та соціально-економічної нестабільності виникають певні загрози, зокрема: поглиблення конфлікту інтересів між роботодавцями та найманими працівниками, погіршення інвестиційного клімату та монополізація ринків, інфляційні процеси, міграції капіталу, в тому числі «brain drain», екологічні ризики.

Соціальну реальність докорінно змінює П'ята промислова революція, яка в літературних джерелах дедалі частіше отримує назву «Society 5.0», тоді як за Четвертою промисловою революцією закріпилася назва «Industry 4.0». «Society 5.0» орієнтується на гармонійне поєднання технологій і людських цінностей. Вона передбачає інтеграцію штучного інтелекту, робототехніки та інших ноу-хау в усі сфери життя з акцентом на інклюзивність, сталий розвиток та соціальну відповідальність [3]. Ця парадигма ставить людину в центр інновацій, сприяючи покращенню якості життя населення, розвитку освітніх і медичних проєктів, а також створенню «розумних» міст і «зелених» проєктів.

Знають змін системи освіти, охорони здоров'я, транспорту, логістики. З'являються нові способи використання технологій для модернізації ланцюгів виробництва та споживання, просуваються ініціативи відновлення та збереження довкілля, посилення продовольчої безпеки. Для кращого розуміння новітніх тенденцій має посилюватись співпраця зацікавлених сторін глобального суспільства – уряду, бізнесу, науки та громадськості з метою досягнення спільних цілей. Голова правління Unilever у 2009-2019 рр. П. Полман наголошував, що «...бізнес більше не може дозволити собі існувати окремо від суспільства. Він має стати невід'ємною його частиною, а суспільство – невід'ємною частиною бізнесу» [4]. Результати цієї співпраці мають розкриватися в інтегрованому вигляді як нові можливості продуктивної зайнятості, релокації та поліпшення умов життя всіх верств населення.

В останні роки вагомий досвід соціального партнерства накопичено в країнах, що входять до Європейського Союзу. Продовжується процес створення рад зі співробітництва та розширення спектру їх діяльності. Наприклад, «Erasmus+» є Програмою міжнародної співпраці ЄС з іншими країнами світу в сфері освіти, спорту, що має на меті підтримку освітнього, професійного та особистісного розвитку громадян. Програма підтримує можливості академічної мобільності студентських спільнот, орієнтована на зростання якості робочих місць і соціальне згуртування, розвиток інновацій та утвердження європейської ідентичності й активного громадянства [5].

Отже, сучасна парадигма глобального розвитку актуалізує необхідність поєднання економічних і соціальних вимірів задля формування інклюзивного суспільства. В цьому контексті соціоекономіка розглядається

не лише як теоретична конструкція, але і як практичний інструмент подолання нерівності, створення нових робочих місць і розширення можливостей для найбільш уразливих категорій населення. Важливим аспектом є зростання ролі соціальних підприємств, які поєднують підприємницькі інновації з орієнтацією на суспільне благо. Саме вони здатні зміцнювати стійкість екосистеми, стимулювати розвиток людського капіталу.

Посилення інтеграційних процесів у світі доводить, що соціальні фактори стають визначальними для конкурентоспроможності країн. Високий рівень довіри в суспільстві, розвиток інфраструктури, інституційна підтримка соціальної відповідальності бізнесу становлять основу для довгострокової стабільності. Таким чином, в еру глобальних трансформацій соціальна економіка стає фундаментом нової моделі розвитку, яка враховує потреби людини, захищає довкілля й формує бачення сталого майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Schlogl L., Sumner A. Economic Development and Structural Transformation. In: *Disrupted Development and the Future of Inequality in the Age of Automation* (pp. 11-20). Rethinking International Development series. Palgrave Pivot, Cham. 2020. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-30131-6_2
2. Шинькович А.В., Васильєва Н.Б., Романенко О.В. Інноваційне управління підприємствами в умовах цифрової трансформації: виклики та стратегії. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 13. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14648256>
3. Czifra G., Molnár Z., Míkva M., Szabó P. Dehumanization and Humanization in the Context of Industry 4.0 and Industry 5.0. *Research Papers Faculty of Materials Science and Technology Slovak University of Technology*. 2023. Vol. 31(52), pp. 10-20. URL: <https://doi.org/10.2478/rput-2023-0002> ; Deguchi A., et al. What Is Society 5.0? In: *Society 5.0*. (pp. 1-23). Springer, Singapore. 2020. URL: https://doi.org/10.1007/978-981-15-2989-4_1
4. Tassabehji R. Paul Polman urges business leaders: Make sure this is an inclusive recovery. YPO. 2020. URL: <https://www.ypo.org/2020/12/paul-polman-urges-business-leaders-make-sure-this-is-an-inclusive-recovery>
5. Zayachuk Y. Ensuring quality higher education in Ukraine in times of war. *Journal of Adult and Continuing Education*. 2024. Vol. 31(1), pp. 135-159. URL: <https://doi.org/10.1177/14779714241270254>